

danes ne more živeti — to mi bo pač vsakdo priznaval.

S tem bi se na kratko in kolikor možno vladno ozrl na neko pripombo sicer tako visoko spoštovanega gospoda prof. Masaryka, ki nikdar ne opušta prilike, da se bi ne zavzemal za zahtevo Italijanov po univerzi... (Klici: V Trstu!), in sicer v Trstu, sicer pa je to vse eno. Že poprej ste čuli iz mojih ust, da brez drugega priznavam opravičenost te zahteve. Ali dotlej, dokler Italijani tam, kjer imajo moč, možnost, da, moralno in zakonito dolžnost v to, ne dajejo nam niti ljudskih šol, dotlej nimajo Italijani nikake pravice do zahteve po pravčnosti, nikake pravice, zahtevati od nas, da bi pomagali na ustanovitvi italijanske univerze.

Saj je prav lepo in pri vseučiliškera profesorju samoobsebi umevno, da nastopa za zahtevo po univerzi. Ali prosil bi jaz najljubše, da bi gospod profesor Masaryk nastopal z isto vneto tudi za našo ljudskošolske postulate in da bi klical Italijanom ob vsaki priliki: Kar hočeš, da dajo tebi, da ti tudi ti nam! Potem bomo zadovoljni, ne bomo ničesar očitali, če se kdo poteza za zahtevo Italijanov po univerzi. (Odobrovanje.)

Stroški za ljudsko šolo na Goriškem.

Goriška dežela je v marsičem dežela neverjetnosti. Tako tudi glede vzdrževanja ljudskih šol. V vseh deželah Avstrije imajo deželne šolske zaloge, v goriški deželi pa imajo okrajne šol. zaloge. Iz deželne zaloge se dajejo samo prispevki v šolske svrhe. Tega prispevanja na leto je 400.000 K.

Po drugih deželah imajo razdeljene stroške za ljudsko šolo takole: Na Moravskem plačajo občine četrtino šolskih stroškov, tri četrtine plača dežela. V Istri, na Štajerskem, Gornjem Avstrijskem in v Šleziji plačujejo občine stroške za stanovanje učiteljev, vse drugo gre na račun dežele. V vseh drugih deželah, tako na Češkem, v Bukovini, Dalmaciji, Galiciji, Koroški, Kranjski, na Spod. Avstrijskem, Solnograškem in Predalemskem je deželni zalog, ki nosi vse ljudskošolske stroške.

Šolski stroški na Goriškem so se v zadnjem desetletju kaj izdatno pomnožili. Leta 1901. so znašali 759.000 K, leta 1902. pa 1.550.883 K.

Naklade, ki jih plačujejo davkoplačevalci Goriškega v okrajne šolske zaloge, znašajo po 62, 90, 110 do 150 odstotkov; povprečno računano pobirajo okrajni v šolske svrhe 109 odstotkov naklade na državne davke. Zraven tega imajo okrajni šolski zalogi nad dva milijona dolgov, za šolske zgradbe.

Za leto 1912 so znašale šolske naklade skupno 1.150.883 K. Niso pa všteti v to vsoto stroški za šole v Gorici, ki znašajo za leto 1912 136.000 K in so obseženi v mestnem proračunu.

To so velika števila, ki marsikaj povedo. Ko so pred leti reševali šolsko vprašanje v deželnem zboru, se je bilo zgodilo za goriške razmere nekaj jako značilnega. Iz deželnega knjigovodstva je bil izšel izkaz, ki je kazal, da je v rešitev šolskega vprašanja na mestu edino le deželni šolski zalog. Tisti izkaz je kazal, kako se potem deželni šolskega zaloge razbremenijo okrajni in se pravičnejše razdeli potrošek za šolstvo. Ali v deželnem zboru so ostali lepo pri okrajnih šolskih zalogah, in dežela trpi dalje pod njimi.

Deželni šolskega zaloge namreč ni hotel Pajer, in ker ga ni hotel Pajer, ga niso hoteli tudi Gregorčič in njegovi. Zgodila se je Pajerjeva volja, in dežela trpi dalje pod stroški za šolstvo. Je res klasično: Povsod drugod v Avstriji je bilo mogoče osredotočiti šolski potrošek v deželni šolski zalog — samo ne v majhni Goriško-Gradiščanski!

Mislimo, da bi bilo prav, da bi se bodoči deželni zbor bavil tudi z vprašanjem deželnega šolskega zaloge. Če se je to vprašanje uredilo povsod drugod, potem deželni šolskega zaloge, zakaj bi bilo to nemogoče baš pri nas! Ali seveda, tisti poslanci, ki imajo na vesti sedanje okrajne šolske zaloge, ne smejo priti več do reševanja šolskega vprašanja — če ne, bo vedno slabše!

Vnebovpijoča krivica se godi Slov. v goriškem mestu. Za lansko leto je bilo v mestnem proračunu 136.000 K za šole; polovica prebivalstva je v Gorici slovenskega; plačujejo in plačujejo, ali kaj imajo od tega? Lahom plačujejo šole — a Slovenci morajo sami svoje vzdrževati!

Glede okrajnih šolskih zalogo je veljala: Kmet, plačaj in molči! Nič se niso upoštevale zahteve po deželnem šolskem zalogu, marveč po svoje, po zavezniško, so rešili laški liberalci in slovenski klerikalci v deželnem zboru šolsko vprašanje s pridržanjem okrajnih šolskih zalogo.

Kmet, plačaj in molči! — In ta stvar ima še drugo slabo stran: vedno hujšajo kmeta proti šoli in učitelju, češ, glej, koliko moraš plačevati. Mi pravimo: Kmet, res, glej, koliko moraš plačevati za šolo, ali vidi, da po krivdi tistih, ki te hujšajo proti šoli!

Slovenska Šolska Matica.

Poverjeniki za l. 1913:

I. Koroško:

Koschier Pavel, učitelj v Velikovcu.

II. Kranjsko.

1. Šolski okraj Črnomelj: a) sodni okraj Črnomelj: Fran Šetina, nadučitelj v Črnomlju; b) sodni okraj Metlika: Barle Konrad, učitelj v Metliki.

2. Šolski okraj Kamnik: Letnar Lovro, nadučitelj v Mengšu.

3. Šolski okraj Kočevje: a) Kočevje-Ribnica-Vel. Lašče: Stefančič Fran, nadučitelj v Vel. Laščah; b) Sodražica: Vrbič Mihajl, nadučitelj v Sodražici.

4. Šolski okraj Kranj: a) sodni okraj Kranj: Rus Vilibald, učitelj v Kranju; b) Škofja Loka: Kramar Friderik, nadučitelj v Škofji Loki; c) Poljanska dolina: Perko Lovro, nadučitelj v Poljanah; d) Selška dolina: Dolenc Melhior, nadučitelj v Zelenikih.

5. Šolski okraj Krško: Stiasny Ljudevit, c. kr. okr. šol. nadzornik v Krškem.

6. Šolski okraj Litija: a) sodni okraj Litija: Rigler Fran, učitelj v Hotiču pri Litiji; sodni okraj Višnjagora: Dolinar Ivanka, učiteljica v Višnjagori.

7. Šolski okraj Ljubljana: a) Jakob Dimnik, nadučitelj v Ljubljani; b) Josip Wester, c. kr. gimn. profesor v Ljubljani.

8. Šolski okraj Ljubljanska okolica: a) sodni okraj Ljubljana (okolica): Fran Lavtižar, nadučitelj v Sp. Šiški; b) sodni okraj Vrhnika: Petrič Angela, učiteljica na Vrhniki.

9. Šolski okraj Logatec: a) Cerkljica-Logatec-Lož: Punčuh Leopold, nadučitelj v Gor. Logatcu; b) sodni okraj Idrija: Rajko Novak, c. kr. učitelj v Idriji.

10. Šolski okraj Novo mesto: Gebauer Viljem, nadučitelj v Smihelu pri Novem mestu.

11. Šolski okraj Postojna: a) sodni okraj Ilirska Bistrica: Horvat Rudolf, nadučitelj v Trnovem pri Ilirski Bistrici; b) sodna okraj Postojna in Senožeče: Juvaneč Ferdinand, nadučitelj v Postojni; c) sodni okraj Vipava: Skaia Anton, nadučitelj v Vipavi.

12. Šolski okraj Radovljica: Zavrl Valentin, nadučitelj v Begunjah.

III. Štajersko.

1. Šolski okraj Brežice: Knapič Janko, nadučitelj na Vidmu.

2. Šolski okraj Celje: a) mesto: Kranjc Fran, učitelj v Celju; b) okolica: Brinar Fran, nadučitelj v Gotovljah.

3. Šolski okraj Gornja Radgona: a) Gornja Radgona: Fürst Ivan, učitelj pri Sv. Petru v Gor. Radgoni; b) okraj Gornja Radgona: Kocmut Marija, učiteljica pri Sv. Jurju ob Ščavnici.

4. Šolski okraj Gornji Grad: Kocbek Fran, nadučitelj v Gornjem Gradu.

5. Šolski okraj Gradec: Hauptmann Fran, c. kr. profesor v p. v Gradcu.

6. Šolski okraj Konjice: Šnuderl Stan-ko, učitelj v Konjicah.

7. Šolski okraj Kozje: Moric Emerih, nadučitelj v St. Petru pod Sv. Gorami.

8. Šolski okraj Laško: a) desni Savinjski breg: Vodušek Gustav, učitelj v Trbovljah; b) levi Savinjski breg: Wudler Maks, učitelj v Laškem trgu.

9. Šolski okraj Sv. Lenart: Klemenčič Josip, učitelj pri Sv. Trojici v Slov. goricah.

10. Šolski okraj Ljutomer: Zacherl Fran, učitelj v Ljutomeru.

11. Šolski okraj Marenberk: Iren Anton, nadučitelj na Muti.

12. Šolski okraj Maribor (mesto): dr. Ljudevit Pivko, c. kr. profesor v Mariboru.

13. Šolski okraj Mariborska okolica: a) desni Dravski breg: Stani Tomislav, učitelj v Rušah pri Mariboru; b) levi Dravski breg: Pučelik Miroslav, učitelj v Krčevini pri Mariboru.

14. Šolski okraj Ormož: Rajšp Josip, nadučitelj v Ormožu.

15. Šolski okraj Ptuj: a) desni Dravski breg: Sel Janko, učitelj pri Sv. Lovrencu na Dravskem polju; b) levi Dravski breg: Kajih Valentin, učitelj v Ptuj.

16. Šolski okraj Rogatec: Sotošek Martin, nadučitelj v Zetalah.

17. Šolski okraj Sevnica: Rismal Melhior, učitelj v Sevnici.

18. Šolski okraj Slovenska Bistrica: Feigl Otilija, učiteljica v Slov. Bistrici.

19. Šolski okraj Slovenj Gradec: Vrečko Fran, šolski ravnatelj v Slov. Gradcu.

20. Šolski okraj Šmarje: Šumer Hinko, učitelj v Šmarju.

21. Šolski okraj Šoštanj: Koropec Iv., učitelj v Šoštanju.

22. Šolski okraj Vransko: Zotter Ivan, nadučitelj na Gomilskem.

IV. Goriško.

1. Šolski okraj Gorica (mesto): šolski svetnik Plohl Fran, c. kr. profesor v Gorici.

2. Šolski okraj Goriška okolica in Gradišče: Križman Ignacij, nadučitelj v Dornbergu.

3. Šolski okraj Sežana: a) sodni okraj Komen: Macarol Alojzij, nadučitelj v Sempolaju; b) sodni okraj Sežana: Kantè Matko, c. kr. okr. šolski nadzornik v Sežani.

4. Šolski okraj Tolmin: a) sodni okraj Bovec: Bratina Kristijan, nadučitelj v Bovecu; b) sodni okraj Cerkno: Gruntar Anton, nadučitelj v Cerknem.

5. Šolski okraj Tolmin: a) sodni okraj Kobarid: Bogataj Fran, nadučitelj v Kobaridu; b) sodni okraj Tolmin: Mikuž Matej, učitelj v Tolminu.

V. Istra.

1. Šolski okraj Koper: Venturini Fran, nadučitelj v Borštu.

2. Šolski okraj Volosko: a) Kastav: Jurinčič Bruno, učitelj v Kastvu; b) okraj: Čeh-Kljun: Štefanija, učiteljica v Borštu.

3. Kvarnerski otoki: Žic Nikola, c. kr. okr. šolski nadzornik na Krku.

VI. Trst z okolico.

Trst a) za učitelje in deške šole: Engelman Vinko, c. kr. učitelj v Trstu; b) za učiteljice in dekliške šole: Engelman Mira, c. kr. nadučiteljica v Trstu; c) za zgornjo okolico Trsta: Valentič Ciril, nadučitelj v Katinari; d) za spodnjo okolico Trsta: Ivan Danec, nadučitelj pri Sv. Ivanu pri Trstu.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Slovensko učiteljsko društvo za koroški okraj je imelo svoj redni občni zbor 5. junija v Ribnici, ki sta se ga udeležili dve tretjini članov. — Predsednik tov. Fr. Štefanič otvori zborovanje ter v daljšem govoru razmotriva dogodke tega časa, ki je potekel od našega zadnjega zborovanja. Omenja junaški boj balkanskih bratov za »krst, čast in slobodo zlatov«, dalje mali finančni načrt, ki se nam je prikazal liki zvezda trem modrim kraljem na obzorju, in pa razdelitev draginskih doklad, o kateri dovolj jasno govori naša spomenica. Vključ slabim razmeram vzpodbuja tov. predsednik k nadaljnjemu izobraževanju ter k delu za narod in v šoli. Obračajmo večjo pozornost vzgoji! Tu misli predvsem sledeče točke: treznost, samostojnost v mišljenju — mladina ne poznaj strahu pred takozvano absolutno avtoriteto — in narodni čut. Mladina se zavedaj: Biti slovenske krvi, bodi Slovencev ponos! Iz tajniškega poročila je bilo razvidno, da je društvo v pretečenem letu dvakrat zborovalo. Pri teh zborovanjih sta predavala tov. Grčar »Varstveno sodelovanje šole« in tov. Fink »Risanje po novih učnih načrtih«. — Odbor je poročal Zavezi in poskrbel za ogroženje v javnosti zaradi krivičnih slučajev pri nastavljanju tuokrajnega učiteljstva, o podeljevanju draginskih doklad in denarnih podpor. Odbor je priiglasil 5 pevcev za jubilejski koncert. — Imetja ima društvo 178 K. — Za prihodnje Zavezno zborovanje se izvolijo delegatom tov. Štefanič, Grčar, Fink, namestnikom tov. Verbič. — Z vzklikom se izvolijo v odbor tov. Štefanič, Blahna, Fink, Rus, Grčar in Wigele. — Po sklepanju nekaterih važnejših Zavezinih dopisih je prišlo predavanje tov. Finka »Značajnost in značajna vzgoja.« Referat je bil sestavljen na podlagi hospitacij lanskega tečaja Slov. Šol. Matice. Zborovalci so pazno poslušali zanimivo in sedaj tudi aktualno poročilo. — Končno se določi prihodnje zborovanje na prve dni novega šolskega leta ter upamo takrat videti one, ki so nam bili doslej vedno zvesti.

Štajersko.

Gornjegrajsko učiteljsko društvo zboruje dne 6. julija t. l. točno ob 10. uri v šoli na Gorici po sledečem vzporedju: 1. nagovor predsednikov; 2. zapisnik; 3. dopisi; 4. predavanje o čebelorej; tov. Trčak in Pulko; 5. poročilo o delegacijskem zborovanju Zveze v Celju; 6. slučajnosti. Glede kosila se je gotovo javiti vsaj tri dni poprej tov. Pulku na Gorici. Ker so na vrsti važne zadeve, ne samo glede letošnje konference, nego tudi druge, vabi k polnoštevilni udeležbi Ivan Kelc, t. č. predsednik.

Šmarsko-rogaske uč. društvo je zborovalo 1. junija t. l. pri Sv. Križu poleg Slatine. Tovariš predsednik govori običajni pozdrav. Posebno pozdravlja goste go-

spodične Ljubo Ločnikovo, Seličevo Marijo in I. Cvetkovo. Z veseljem konstatira, da so na novo pristopile gospodične Minka Goričanova iz Pristove, Ljuba Podpečanova iz Kostrivnice, Josipina Belšakova od Sv. Roka in Marija Gondetova od Sv. Križa. Nadalje pravi, naj nam bo današnji dan v razvedrilo in krepitev naših moči, ki jih v sedanjem, vročem in draginskem času jako rabimo. Z vznesenimi besedami se spominja izgube našega društva rajnega tovariša Cvetka Trafenika. Vsi, ki smo ga poznali, smo ga spoštovali, ljubili in pač nihče ni mislil, da so rojenice določile tako tragičen konec njegovega življenja.

Rešijo se razni dopisi Zaveze, Zveze, konjiškega učit. društva in Zveze narodnih društev na Štajerskem.

Za občni zbor zadnjega se izvoli delegatom tovariš Leo Dobnik.

Predavanj smo imeli ta dan kar dvoje. Tovariš Verk nas je vodil z gladko in klasično besedo po srednjeveški zgodovini cesarice Marije Terezije in cesarja Jožefa. Ni nam povedal tega, kar znabiti vsi vemo, ampak orisal nam je one dogodke razvoja napredne misli in stremenje za napredno stvar že takrat. Zanimiv je bil ta boj proti ultramontanizmu in zanimivo ga nam je pa tudi podal tov. govornik. Tovariš predsednik mu izreče zahvalo v imenu vseh.

Potem poroča predsednik o delegacijskem zborovanju na binkoštni ponedeljek v Celju. Pri poročilu se omeji le na regulacijo naših plač, ker je podrobno poročilo itak v »Tovarišu«. Podal nam je zadnji definitivno sprejeti osnutek, ki se naj ne izpreminja več, da dobimo vsaj to, posebno številke v tem osnutku. Marsikateri je zdihoval in si prosil ministra, ki bi te številke uveljavil.

S častno besedo se je zavezalo 8 tovarišic in tovarišev za pevski zbor, ki ga smo s tem ustanovili ter mu dali na čelo tovariša Ozmeča za pevovodjo.

Ko smo zložili nekaj kron za nagrobni spomenik tovarišu Trafeniku in določili prihodnje zborovanje na 6. julij zopet pri Sv. Križu z razgovorom o konferenčnih vprašanjih, smo se razšli po prijazni Slatini.

Eni so poslušali godbo, drugi so kislavo vodo pili, tretji so zopet razmotrivale sedli k mizi, dokler nas ni vzel vlak, oziroma mrak.

Književnost in umetnost.

Popotnik objavlja v svoji 6. letošnji številki tole vsebino: 1. F. V.: Kakšno korist vidi ljudstvo v današnji šoli. 2. Pav. Flerč: V laboratoriju delovne šole. 3. Dr. Fr. Ilesič: Razvoj slovenskega književnega jezika v jugoslovansko smer. 4. Ljudsko šolstvo na Štajerskem. 5. Književno poročilo: Ocene. 6. Razgled: Pedagoški paberki. — Šolska higijena. — Skrb za obrambo mladine. — Šolske in učiteljske vesti. — Srednje in višješolski vestnik. — Inostransko šolstvo. — Prosvetna kronika. — Razne vesti.

»Slovan« (mesečnik za književnost, umetnost in prosveto) je v svoji 7. številki priobčil dve dojmoviti reprodukciji Ivana Meštrovič, tega morda največjega kiparja današnjih dni, Hrvata rodom. Oba umotvora sta vzeta iz »hrama Vidovega dne«, iz težkih spominov na Kosovo; prvi nam kaže vdovo, okamenelo od strahote in bolečin, drugi pa alejo, ki drži na Kosovo, alejo samih molčelih in ponosnih nositeljic naših bremen in nesreč. — Izmed članov opozarjamo na analizo Vojnovičeve senzačne drame »Gospa s solnčnico«, dalje na spis o Jos. Cimpermanu, ki ga za 20letnico njegove smrti priobčuje Prostoplas Kretanov.

Srednješolski vestnik.

** 60 novih profesorskih mest na srednjih šolah. Državni proračun za leto 1913 izkazuje za avstrijske srednje šole 67 novih učnih mest. Med temi jih je 34 na čeških zavodih.

** Imenovanje na ljubljanski državni obrtni šoli. Suplent na drž. obrtni šoli v Ljubljani Ivan Knafljč je imenovan za učitelja v IX. čin, razredu na istem zavodu.

** Pregnanje slovaških dijakov. Madjarsko naučno ministrstvo je iztiralo z gimnazije 17 slovaških dijakov, ker so med seboj slovaško govorili, čitali slovaške knjige in eden izmed njih je nabiral prispevke za Rdeči križ balkanskih držav.

** Profesorski izpit je napravil na graški univerzi suplent Matko Ravtar z goriške gimnazije.

** Konec šolskega leta na srednjih šolah. Po obstoječih predpisih odpade pouk v srednjih šolah, dekliških licejih, učiteljskih, trgovskih in mornariških šolah že zadnjih deset dni pred koncem šolskega leta, torej dne 6. julija. Ker je šesti julij letos nedelja, je naučni minister ukazal, da